

MULTICULTURALISME; LA CRISI D'UN CONCEPTE

Ramon ALCOBERRO

Una de les conseqüències esperables de l'extensió arreu d'Europa de l'Islam polític (i aquí del terrorisme després dels atemptats a Barcelona i a Cambrils, a l'agost del 2017) haurà de ser el replantejament del multiculturalisme ingenu o, si es prefereix, del bonisme multicultural. "Bonisme" és un concepte que va aparèixer amb sentit irònic a Itàlia en la dècada del 1990 per designar les peculiars aventures d'una diputada del Partit Radical, Emma Boninno, que era partidària de totes les causes perdudes, exòtiques i més o menys justes, a condició que ella sortís per televisió.

El bonisme, a diferència de la bondat, necessita publicitat, imatges d'impacte i horari *prime-time*. Convertir en espectacle televisiu uns nens ofegats, o pasteres plenes d'africans desesperats, famolencs i perduts en alta mar (heroicament salvats per blancs solidaris!), ajuda molt a crear el que s'ha anomenat "la mala consciència de l'home blanc". Com a bona ideologia de l'esquerra-caviar, el bonisme practica aquella màxima del marxista Gruocho a Freetonia: *Lluitarem fins al final. Sempre que no ens faci mal*. El multiculturalisme (la tesi segons la qual totes les cultures són iguals, comparteixen valors i han de viure fraternalment) funciona un bon desinfectant de consciències; i igual com la solidaritat resulta de "bon to". Però té un problema en el dia de cada dia: és complicat predicar-lo a Can Anglada de Terrassa o al Turó de la Peira barceloní, entre atur i drogues.

Pesa la distància cultural, però també pesa la ingenuïtat política. El director general d'immigració de la Generalitat catalana, Oriol Amorós, per exemple, no va tenir altra cosa a dir en el programa extraordinari de TV3 del 19 d'agost, amb els assassinats islamistes de la Rambla encara frescos, que "el hihab és un tros de roba que es posa al cap". La frase en la seva voluntariosa candidesa és ben intencionada però absurda; vendria a ser com si el cardenal de Barcelona ens descobrís ara que combregar a missa només significa prendre un tros de pa. Fa bonic i no és exactament fals; però no diu tota la veritat. Combregar vol dir participar d'una comunitat creient; exactament com portar el hihab. No treu a res amagar-ho. Mai s'ha resolt cap problema de marginalitat, ni de violència social, farcint de retòrica els discursos de les autoritats.

Resoldre un problema polític exigeix allò que Orwell anomenava "decència ordinària"; i no serveix per res dissimular els fets reals en nom de bons sentiments imaginaris. Una cosa és "no voler problemes" en l'àmbit de les creences i una altra molt diferent no tenir-ne. Això val també per al racisme i la islamofòbia. Només amb el màxim de transparència i amb fluïdesa de la informació es pot aturar el racisme. En el cas de l'Islam polític, per evitar una crisi de legitimitat resulta especialment important trencar la tradicional opacitat de les ONG's que combaten el racisme a l'hora d'explicar els seus criteris de gestió i de finançament. Sovint resulta difícil explicar d'on surten els diners d'algunes ONG's suposadament humanitàries, perquè són organitzacions privades que no tenen obligació de fer públics els seus pressupostos, encara que rebin subvencions. I quan se'ls demana claredat financera, generalment es rep el silenci per resposta. Com a molt el curiós impertinent que gosi fer la pregunta serà tractat de racista, que sempre és un epítet que desarma.

La França de Macron ha decidit desmuntar els programes per a la reeducació de joves en perill de caure sota les xarxes salafistes perquè un cop avaluats s'han revelat no tan sols inútils, sinó contraproductius. Els joves islamistes de Ripoll simplement van aprofitar la infraestructura d'un centre d'integració municipal per connectar-se gratuïtament a Internet amb els seus companys de l'ISIS. La trista veritat és que el concepte de multiculturalisme ha entrat en crisi fa temps i que el pensament suposadament progressista es nega acceptar el que és obvi. L'islam es considera ell mateix l'última paraula de la revelació divina i no és multiculturalista. No existeix, ni se l'espera un Islam d'Europa capaç d'assumir els valors de la Il·lustració. Això és així perquè l'Islam dona una importància centrar a la comunitat ("umma") i la comunitat musulmana no reconeix la tradició liberal. Un Islam liberal significaria, senzillament, la dissolució dels lligams amb la "umma" (la comunitat dels creients), l'alliberament de les dones i l'acceptació de la lectura filològica de l'Alcorà.

L'integrisme no és una malaltia de l'Islam sinó la conseqüència lògica i esperable del fet que l'Alcorà és paraula revelada de Déu i, per tant, no pot ser ni modificat ni tampoc interpretat. Tot plegat resulta inacceptable per un bon creient. Si la crítica bíblica va ser prohibida per Roma des del segle XVII fins al Vaticà II, no és seriós esperar l'apliqui cap universitat islàmica, començant per la del Caire, que és la que més prestigiosa en l'àmbit teològic.

Les propostes salafistes tenen èxit perquè connecten amb la tradició cultural pròpia i alhora donen un llenguatge a entendre la situació de marginació. "Salafisme" significa en àrab "la doctrina dels gloriosos avantpassats". Tornar al passat és sempre una temptació en moments complicats. Quan no hi ha ni feina, ni possibilitats de tenir-ne, ni ganes de treballar (tot s'ha de dir) perquè es rep un salari penós, s'acaba produint una perillosa barreja de idealització dels orígens i de ressentiment. "Reeducar", a part que el concepte que recorda la Xina de Mao, té la virtut de fer-te sentir encara més com un estrany. L'esquerra està avui tan lluny de la base obrera que els obrers s'han posat a votar Trump o Marine Le Pen a falta d'altra opció. Fins ara, per als treballadors locals, l'arribada de la nova immigració només ha servit per rebaixar salaris (pregunteu-ho al servei domèstic i als hotels de costa!), per massificar escoles i per augmentar el preu dels lloguers als barris populars. Val a dir, no s'ha notat en res que hagi afavorit les classes populars. Sobre aquesta base de descontentament popular tots els desplaçaments de vot cap al conservadorisme són possibles, tant aquí com arreu d'Europa.

Però creure que l'economia explica els processos de radicalització política és un simplisme. Hi ha un sentiment propolític, la humiliació, que avui se sap que té tanta o més força política que els diners. Una política multiculturalista és, en el fons, una política que humilia i fa sentir ciutadà de segona tant al treballador autòcton, que veu devaluar el seu salari, com a l'immigrant que sent també explotat i no coneix els mecanismes culturals de la societat que suposadament l'acull. Del que es tracta no és de què a les mesquites s'ensenyi àrab, sinó de si estarien disposades a ensenyar català als nouvinguts. I sembla francament complicat assumir que les mesquites les subvencioni el rei del Marroc (i en alguns casos les monarquies del Golf), però no puguin ser controlades ni pels alcaldes, ni per les autonomies ni per l'Estat.

Mentre a les mesquites no s'ensenyi català-valencià-balear, tota integració serà un fracàs. I això per dues raons. D'una banda per un principi de pura imparcialitat. Si vostè ha de ser ciutadà d'un país, ha d'enraonar l'idioma del país, exactament igual com tothom. D'altra banda

sense conèixer-lo els immigrants es tanquen les portes a la possibilitat de progressar. Les mesquites juguen un paper antioccidental obvi i no té sentit negar-ho amb proclames sobre la llibertat de consciència. El simple fet que la Llei musulmana prohibeixi a les noies casar-se amb un no-musulmà si no es converteix, fa que la interculturalitat sigui, ara per ara, poc més que un pietós desig. El progressisme polític, negant-se a fer allò que Marx anomenava “l’anàlisi concret de la realitat concreta”, s’està cavant la pròpia tomba. I en rebutjar la integració (que és exactament el contrari del multiculturalisme) la immigració musulmana es condemna ella mateixa a malviure en suburbis marginals i economies paral·leles.

Dolors Bramon al seu llibre *Moros i catalans* (Angle, 2017) explica que a l’Edat Mitjana, els musulmans catalans que no tenien possibilitats d’anar a La Meca van substituir la peregrinació per anades a la Ràpita dels Alfacs, que havia estat conquerida pels cristians l’any 1150. Està documentat que encara l’any 1380 el rei Pere el Cerimoniós, mantingué i protegí el pelegrinatge: *“Haiam otorgat e donada llicència ab la present a tots e segles moros dels regnes i terres nostres [...] pugan sense incorriment de pena o penes venir a la Ràpita a allí fora de l’església aturar e fer llurs pregals e oracions e tornassen amb llurs mullers, fills, companyes e besties, e coses salvament e segura”*. Al País Valencià els musulmans continuaren també peregrinant a Adzaneta d’Albaida (la Costera) durant segles, sense importar-los gaire els canvis polítics. La barreja cultural existirà sempre i en català paraules com “romesco”, “amanyagar” o “anxaneta” provenen de l’àrab. Però és molt dubtós que la fusió cultural pugui fonamentar-se (i ni tan sols afavorir-se) per raons polítiques. Una fusió cultural mai no pot triomfar si s’imposa des de dalt. Es tracta d’un fenomen molt més profund, originat en la societat civil, que es fonamenta en la mútua confiança entre comunitats (ara per ara molt tocada, diguin el que diguin els polítics) i que demanarà generacions redreçar.